

KIMYO YO'NALISHI TALABALARIGA INGLIZ TILI LEKSIKASINI O'QITISHNING SHAKL, USUL VA VASITALARI, MAVZUSIDA YOZGAN

Ismoilova Zarnigor Raximjon qizining ,,

Namangan Davlat universiteti 5A130201 Lingvistika Ingliz tili
mutaxassisligi 2-kurs magistranti

ANNOTATSIYA:

Quyidagi tezisda kimyo va ingliz tili fanlarini integratsiyada o'qitish istiqbollari yoritilgan. Bunda kimyodan ma'lumotlar bazasiga kirganda, dunyo olimlarini olib borayotgan ilmiy ishlari bilan tanishishda ingliz tilini bilish zarurati muammosi yoritilgan. Integratsiyalashgan darslar jarayonida kimyo fani va ingliz tilini bog'lash bo'yicha eng samarali ish shakllari ko'rib chiqildi.

Kalit so'zlar: ingliz tili, kimyo, integratsiyalashgan darslar, har bir sinf uchun ishlash shakllari, bakalavr, magistr, doktorant

ABSTRACT:

The article discusses the prospects for the integrated teaching of chemistry and English. It addresses the issue of the need to know English when accessing a database of chemistry and to get acquainted with the scientific work of scientists around the world. The most effective forms of work for the connection between the subject of chemistry and the English language in the course of integrated lessons are considered.

Keywords: English, chemistry, integrated classes, forms of work per class, bachelor, master, doctoral student

KIRISH

Bugungi kunda mamlakatning ilmiy -texnik salohiyatini aniqlaydigan kimyo fanisiz aniq tabiiy fanlarni rivojlantirmasdan ijtimoiy taraqqiyotning rivojlanishi mumkin emas. Kimyo sohasida yangi bilimlarni olish, boshqa har qanday aniq fan kabi, ma'lumot almashmasdan, shu jumladan, turli tillarda gaplashadigan mutaxassislar

o'rtasida mumkin emas. Malakali kimyo o'qituvchilari chet elda ilm - fan sohasida paydo bo'lgan barcha yangiliklardan xabardor bo'lishlari, shuningdek, foydali ma'lumotlarni olishlari kerak. Buning uchun ingliz tilini bilish talab qilinadi. Jamiyatga nafaqat ona tilida, balki chet tilida ham ma'lumotni egallash va ishlata oladigan ilmiy savodli o'qituvchilar kerak. Ta'kidlash joizki, ingliz tili siyosat, biznes va fan sohalarida xalqaro muloqotning asosiy tiliga aylandi. Shunday qilib, bir necha tillarda muloqot qilish va axborot bilan ishlash ko'nikmalari va tayyorligi zamonaviy yosh - o'rta maktab bitiruvchisi uchun jamiyatning muhim talablariga aylanadi. O'qish jarayonida ingliz tili insonning umumiy madaniy dunyoqarashini kengaytirishni, boshqa mamlakatlarning urf -odatlarini va urf -odatlarini bilan tanishishni, muloqotning yangi usullari va usullarini o'zlashtirishni, ya'ni umumiy rivojlanish va tarbiyaviy funktsiyani tez -tez bajarishni o'z ichiga oladi. boshqa ta'lim fanlaridan ko'ra ko'proq darajada. Bu bizga chet tilini nafaqat gumanitar fanlar, balki tabiatshunoslik tsikli sub'ektlari bilan fanlararo integratsiyaning maqbul vositasi sifatida ko'rib chiqishga imkon beradi. Shunday qilib, ingliz tilini bilmasdan turib, kimyo ta'limining fanlararo integratsiyasi mumkin emas. Afsuski, maktabda kimyo va ingliz tilini integratsiyalashtirish muammosiga unchalik e'tibor berilmayapti, ehtimol buning sababi tabiiy fanlar o'qituvchilarining tilni etarli darajada tayyorlamasligidan va shuning uchun ham ular o'rganilmagan soha bilan fanlararo aloqalarni ishlatishga qiziqishning yo'qligidadir.. «Kimyo o'qitishning o'zbek metodikasida bu mavzu bo'yicha jiddiy tadqiqotlar kam. Agar ko'plab asarlar chet tillarini gumanitar fanlar bilan integratsiyalashuviga bag'ishlangan bo'lsa, unda uning fan va texnika tsikli fanlari bilan integratsiyasi masalasi mahalliy fan va amaliyotda etarlicha ishlab chiqilmagan. Chet tili va kimyo fanining integratsiyasi bo'yicha alohida tadqiqotlar mavjud. Fanlararo integratsiyaning asosi "til", "kimyoviy til" va "ingliz tili" dir. Ingliz tili ko'p funktsiyali tabiiy signal tizimi bo'lib, u aloqa vositasi sifatida, bilim va kasbiy faoliyat vositasi sifatida ishlatiladi. Kimyoviy til - bu kimyoviy ma'lumotlarni ifodalash uchun ishlatiladigan tushunchalar va qoidalar tizimi. Bu murakkab sun'iy til bo'lib, atamalarga boy, etimologiyasi dunyoning turli tillariga borib taqaladi. Chet tili bilan integratsiya sharoitida kimyo sohasidagi bilimlarni o'zlashtirish bo'yicha ishlarni tashkil etish bir nechta xususiyatlarni o'z ichiga oladi: - mavzu mazmuni tufayli turli kommunikativ vaziyatlarda talabalarni chet tilida faol muloqotga jalb qilish, tashxis qo'yish va fan

va axborot -kommunikativ kompetentsiyalarning shakllanishini hisobga olish maqsadida talabalarning yutuqlarini doimiy monitoring qilish;

- har xil vizual tayanchlardan foydalanish. Kimyo va chet tili o'rtasidagi bog'liqlik uchun ishning eng samarali shakllari fan va ommabop matnlar, jurnallardan maqolalar va o'quv -uslubiy qo'llanmalardan foydalaniladigan darslar va tanlangan kurslar bo'lishi mumkin. Umumta'lim maktabida "Kimyo" fani 7 -sinfdan o'rganila boshlaydi. Bu vaqtga kelib, talabalar ingliz tilini yaxshi bilishadi, bu esa uni qo'llash imkoniyatlarini kengaytirishga imkon beradi. Biroq, kimyo bo'yicha bilimlar zaxirasi hali ham minimal, shuning uchun birinchi navbatda mashhur olimlarning tarjimai hollari, shuningdek, qiziqarli fizik-kimyoviy hodisalar, fizika va kimyo sohasidagi kashfiyotlar bilan bog'liq kichik hajmli matnlarni o'rganish maqsadga muvofiqdir.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Kimyo sohasidagi bilimlar oshgani sayin, fanlarning o'zaro bog'liqligi fan va texnikaning tegishli tarmoqlariga tegishli ingliz tilidagi maxsus adabiyotlar bilan ishlash uchun zarur bo'lgan ko'nikma va malakalarni shakllantirishdan iborat bo'ladi; talabalarga maxsus terminologiyani, qisqartirishlarni va boshqalarni tushunadigan oddiy maxsus matnni o'qish va tarjima qilish ko'nikmalarini singdirish, taklif qilinayotgan mavzu bo'yicha oddiy suhbat o'tkazish qobiliyati. O'rta maktabda bilim darajasi oshadi, bu esa ilmiy xarakterdagi matnlar bilan ishlashga imkon beradi, lekin bunday matnlar bilan ishlash uchun "maxsus tayyorgarlik talab qilinadi, chunki ilmiy matnlarning so'z boyligi dasturda belgilangan me'yorlardan oshib ketadi. Shuning uchun, bu holda munosabatlar maxsus lug'at, qisqartma, belgilar va boshqalarni o'zlashtirishdan va matn ustida ishlashdan (o'qish, tarjima qilish, gapirish, grammatik material bilan ishlash) boshlanadi. Mavzusi ilmiy yutuqlar bilan bog'liq bo'lgan chet tilidagi matn bilan ishlashda siz amaliy til ko'nikmasini shakllantirishga imkon beradigan leksik materialni bosqichma -bosqich to'plash usulini qo'llashingiz kerak. Matn bilan ishlash - kimyo sohasida xorijiy so'zlar zaxirasini kengaytirishning eng yaxshi usuli. Birinchi integratsiyalashgan darslardan biri "Davriy qonun va davriy tizim D.I. Mendeleyev ". Bu mavzu 7-sinfda kimyo kursini o'rganish boshida ko'rib chiqilgan va integratsiyalashgan darslar tizimi orqali yangi bilimlarni egallash uchun juda mos keladi. Misol tariqasida, darslikdan M.M.

Kutepova "Kimyogarlar uchun ingliz tili". Siz kimyo faniga tegishli so'zlarni topishingiz va yozishingiz kerak.

8-sinfda kimyo fanini o'rganayotganda, siz chet tilida suhbat uslubidan foydalanishingiz mumkin. O'qituvchi savollar tayyorlay oladi, ularga javoban o'quvchilar dars mavzusi bo'yicha o'z bilimlarini (kimyo fanidan) ko'rsatadilar, shuningdek o'z fikrlarini chet tilida ifodalashni o'rganadilar. Shuningdek, talabalar paragraf materiallari bo'yicha savollarni ingliz tilida yozishni o'rganishlari kerak. Misol sifatida " "Sulphur and its compounds" / Oltingugurt va uning birikmalari (8 - sinf) mavzusida quyidagi savollar berilgan:

1. Oltingugurtning amalda ishlatilishi qanday kimyoviy xossalarga asoslangan?
2. Oltingugurtdan kundalik hayotda qanday foydalanish mumkin?

Ishning eng qiyin turi - tinglash. Ishning bu turi ma'lumotni quloq orqali idrok etish qobiliyatini rivojlantirishga imkon beradi. Kimyoviy matnni tinglash jarayonida uni tushunish jarayonida muayyan qiyinchiliklar bo'ladi, chunki matnda kimyoviy atamalar mavjud. Vazifani soddalashtirish uchun o'qituvchi oldindan notanish so'zlarni yozishi mumkin, tinglagandan so'ng munozara o'tkaziladi va mavzuni o'rganish uchun zarur bo'lgan yangi kimyo materiali yoziladi. Kimyoviy fanni o'rganishda muhim element - bu kimyoviy tenglamalar va masalalar yechish orqali olingan bilimlarni rivojlantirish. Muammolarni hal qilish va mashqlarni bajarish chet tili yordamida ham amalga oshirilishi mumkin. Masalan, karta vazifasi quyidagi tarkibga ega bo'lishi mumkin: Ushbu turdagi ishlardan foydalanish, masalan, o'rta maktabda yoki birinchi kurs talabalarida ma'ruza va insholar tayyorlash, talabalarga o'zlarini qiziqtirgan mavzu bo'yicha o'z fikrlarini bildirishga imkon beradi, bu kelajakda ularning kasbiy faoliyati bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Ingliz tili ularga bu mavzu bo'yicha so'z boyligini kengaytirish va xorijiy manbalardan yangi bilimlar olish imkonini beradi. Quyidagi mavzularni taklif qilish mumkin.

1. Polimerlar nima?
2. Qaysi oynaga organik deyiladi?
3. Nega penoplast(ko'pik) shunchalik engil?
4. Avtomobil shinalari nimadan yasalgan?
5. Saqich asosi nimadan iborat?
6. Qog'oz nimadan olinadi?
7. Kraxmal va paxta momig'ining umumiyliqi nimada?

XULOSA

Ishning bunday shakllari o'quvchilarning kimyo faniga bo'lgan qiziqishini oshiradi va materialni yaxshiroq o'zlashtirishga yordam beradi. Ingliz tilidan kimyo fanidan integratsiyalashgan darslarda foydalanish global tarmoqqa erkin kirish, o'rganilayotgan masalalar geografiyasi va makonini kengaytirish imkonini beradi. Birlamchi axborot manbalaridan foydalanib, keng doiradagi vaziyatlarni kuzatish va taqqoslash imkonini beradi. Integratsiyalashgan darslar o'qituvchiga bolaga dunyoning yaxlit rasmini o'rganishning birinchi qadamlaridanoq o'rgatish imkonini beradi. O'rta maktab o'quvchilari integratsiyalashgan darslar orqali o'zlarini chet tilini biladigan kimyo sohasidagi mutaxassis sifatida ko'rsatish imkoniyatiga ega. Ishning eng qiyin turi - tinglash. Ishning bu turi ma'lumotni quloq orqali idrok etish qobiliyatini rivojlantirishga imkon beradi. Kimyoviy matnni tinglash jarayonida uni tushunish jarayonida muayyan qiyinchiliklar bo'ladi, chunki matnda kimyoviy atamalar mavjud. Vazifani soddalashtirish uchun o'qituvchi oldindan notanish so'zlarni yozishi mumkin, tinglagandan so'ng munozara o'tkaziladi va mavzuni o'rganish uchun zarur bo'lgan yangi kimyo materiali yoziladi. Kimyoviy fanni o'rganishda muhim element - bu kimyoviy tenglamalar va masalalar yechish orqali olingan bilimlarni rivojlantirish. Muammolarni hal qilish va mashqlarni bajarish chet tili yordamida ham amalga oshirilishi mumkin. Masalan, karta vazifasi quyidagi tarkibga ega bo'lishi mumkin. Ushbu turdagi ishlardan foydalanish, masalan, o'rta maktabda yoki birinchi kurs talabalarida ma'ruza va insholar tayyorlash, talabalarga o'zlarini qiziqtirgan mavzu bo'yicha o'z fikrlarini bildirishga imkon beradi, bu kelajakda ularning kasbiy faoliyati bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning «O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida»gi PF-4947-sonli farmoni. 2017-yil 7-fevral. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, Toshkent sh., 2017-y., 6-son, 70-modda.
2. Harakatlar strategiyasi asosida jadal taraqqiyot va yangilanish sari. / Nashrga tayyorlovchilar: M. Bekmurodov, Q. Quronboyev, L. Tangriev. - Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2017-y., - 92 b.
3. Артемов В. А. Психология обучения иностранному языку. — М.:

Педагогика, 1989. – с. 103. 26. Бим И. Л. Некоторые актуальные проблемы современного обучения иностранным языкам. — ЯИШ. 2001, № 4. – с. 39.
4.Sharobidinovna, Z. T., & Kabilovna, N. O. Comparative analysis of Lingvocultural aspects of proverbs and sayings about Parents and problems of Lingvodidactics (based on materials of Uzbek and English languages).

